

ZATVORENIH OČIJU
ĐANRIKO KAROFILJO

NASLOV ORIGINALA

AD OCCHI CHIUSI

Gianrico Carofiglio

COPYRIGHT © 2003 BY GIANRICO CAROFIGLIO

FIRST ITALIAN EDITION SELLERIO EDITORE PALERMO

© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2025.

IZDAVAČ:

Imprimatur d.o.o.

Miše Stupara 4

Banja Luka

info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović

LEKTURA: Sonja Lero Maksimović

DIZAJN KORICA: Dragana Vasić

GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović

ŠTAMPA: Skandi s.p.

ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević

TIRAŽ: 500

GODINA: 2025.

ISBN: 978-99976-53-60-4

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Đanriko
Karofiljo

ZATVORENIH
OČIJU

Prevod s italijanskog:
Ivana Mangov

PRVI DEO

1.

Niko nikad ne prestaje da puši.

U najboljem slučaju prekida. Na nekoliko dana. Ili meseci. ili godina. Ali niko nikad ne prestaje. Cigareta je uvek tu negde, čeka u zasedi. Ponekad iznenada bane usred sna, posle možda pet ili deset godina nakon što se „prestalo”.

Tad osetiš dodir hartije pod prstima, čuješ lagani, prigušeni, umirujući šum kad je ispustiš na površinu radnog stola. Osetiš dodir usana na smeđem filteru. Čuješ *kres* upaljača i vidiš žuti, u dnu plavičasti plamen.

Osetiš kako ti udara u pluća i vidiš dim koji se izvija između papira, knjiga, šoljice kafe.

I tada se budiš. I misliš kako jedna, jedna jedina cigareta ne može ništa da promeni. Da bi mogao da je pripališ jer uvek imaš onu paklicu za hitne slučajeve koju držiš u fioci radnog stola ili na nekom drugom mestu. A onda, naravno, kažeš da stvari ne stoje tako i da ćeš, ako pripališ jednu, pripaliti i drugu, a onda još jednu i tako dalje i tako dalje. To ti nekad polazi za rukom, a nekad ne. Kako god da stvari stoje, u tim trenucima shvataš da je izraz *prestati s pušenjem* apstraktan pojam. Stvarnost je drugačija.

Na kraju, postoje i situacije koje su stvarnije od snova. Košmari, na primer.

Prošlo je već nekoliko meseci kako nisam pušio. Vraćao sam se iz Republičkog tužilaštva, gde sam pregledao dokumentaciju iz jednog predmeta u kojem je trebalo da zastupam oštećenu stranu. I imao sam neizdrživu želju da odem do trafike i kupim paklicu jakih i oporih cigareta, recimo žutih MS, i da ih pušim dok sebi ne pocepam pluća.

Angažovali su me roditelji jedne devojčice koja je upala u klopku pedofila. On je otišao ispred škole, pozvao devojčicu, a ona je krenula za njim. Zajedno su ušli u ulaz jedne stare zgrade. Jedna školska spremačica je posmatrala tu scenu i pratila ih do ulaza. Svinja je tamo otirala svoj šlic o lice devojčice, koja je ćutala zatvorenih očiju.

Spremačica je počela da viče. Svinja je pobegla, sakrivši glavu u podignuti okovratnik. Bio je to banalan ali efikasan potez, pa spremačica nije uspeła da mu vidi lice.

Kada su devojčicu saslušali uz pomoć jedne sposobne psihološkinje, isplivalo je na videlo da to nije bio prvi put. Niti drugi ili treći.

Policija je dobro odradila svoj deo posla. Identifikovali su manijaka i fotografisali ga iz prikrajka ispred opštinske kancelarije u kojoj je radio kao uzoran službenik. Devojčica ga je prepoznala. Pokazujući prstom na njegovu fotografiju, cvokotala je zubima, a zatim sklonila pogled.

Kada su otišli da ga uhapse, policajci su pronašli kolekciju monsturoznih fotografija.

Fotografija koje sam tog jutra video u dosijeu.

Imao sam želju da nekome razlupam facu. Najradije toj svinji. Ili njegovom advokatu.

Napisao je da su „izjave devojčice očigledno nepouzdana, plod bolesnih fantazija svojstvenih nekim subjektima prepubertetskog uzrasta”. Stvarno sam hteo da mu razlupam facu. Hteo sam da je razlupam i sudijama Odeljenja za izricanje mera zadržavanja, koji su pedofila stavili u kućni pritvor. U toj odluci je stajalo sledeće: „Da bi se izbegao rizik ponavljanja radnji sa teškim kvalifikacijama poput onih koje su predmet postupka, dovoljno je ograničavanje lične slobode u blažoj formi kućnog pritvora.”

Bili su u pravu. U tehničkom smislu su bili u pravu. To sam dobro znao, bio sam advokat. I sâm sam mnogo puta ranije zastupao isti princip. Za svoje klijente: lopove, prevarante, otmičare, bankrotirane. Čak i za ponekog dilera droge.

Ali ne i za silovatelje dece.

U svakom slučaju, hteo sam da nekome razlupam facu.

Ili da pušim.

Ili da uradim bilo šta samo da se ne vraćam više u kancelariju da radim.

2.

Umesto toga, otišao sam u kancelariju i ostao da radim sve do kasnog popodneva, a da nisam napravio ni pauzu da nešto pojedem. Zatim sam rekao Mariji Terezi da imam nešto hitno da završim i otišao u knjižaru.

Tamo sam obilazio police s knjigama sve do zatvaranja i izašao poslednji, kada su rešetke na

ulaznim vratima već bile napola spuštene, a svi prodavci stajali kraj kase i osuđivali me pogledom.

Pozvonio sam na vrata Margeritinog stana i sačekao da mi otvori.

Imao sam ključeve, ali ih skoro nikad nisam koristio. I ona isto, u slučaju mog stana, koji se nalazio dva sprata niže.

Oboje smo zadržali svoje stanove, s knjigama, plakatima, pločama i svim ostalim; s neredom u slučaju mog malog stana. Njen se nalazio u potkrovlju, bio je veliki, lep i uredan, ali ne na opsesivan način. Bio je to red nekoga ko ima spokojnu kontrolu nad situacijom. Od nas dvoje ona je bila ta koja je imala kontrolu, ali meni je tako odgovaralo.

Jedina promena desila se u njenom stanu. Kupili smo ogroman krevet, najveći koji se prodavao, i stavili ga u njenu spavaću sobu. Zauzeo sam jedan ugao u ormaru i tamo stavio neke svoje stvari. Zauzeo sam još jednu policu u kupatilu. I to je bilo sve.

Često bih ostajao da spavam kod nje, ali to nije bilo pravilo. Ponekad mi se do kasno u noć gledala televizija, što je bilo sve ređe, ponekad mi se dokasno čitala knjiga. Ponekad je ona bila ta koja je želela da spava sama i da nema nikog kraj sebe. Ponekad bi jedno od nas dvoje izlazilo u grad sa svojim prijateljima. Ponekad bi ona išla na poslovni put, a ja bih ostajao u svom stanu. U njen nikad nisam ulazio dok je bila odsutna. Nekoliko sati nakon što bi otišla, već bi počela da mi nedostaje.

Ponovo sam pozvonio upravo dok su se vrata otvarala.

„Nervoazan si?”

„Da nisi gluva?”

„Ako hoćeš da ostaneš gladan, samo reci. Nema potrebe da okolišaš i da skrećeš s teme.”

Nisam hteo da ostanem gladan, a iznutra se osećao prijatan miris tek spremljene hrane. Podigao sam ruke u visini grudi, pokazao dlanove u znak predaje i ušao provlačeći se između njenog tela i okvira vrata.

„Da li sam ti rekla da možeš da uđeš?”

„Kupio sam ti knjigu.”

Pogledala je u moje prazne šake, a ja sam izvadio iz džepa jakne kesicu iz knjižare. Ona potom zatvori vrata.

„Šta je to?”

„Kostantin Kavafi. Grčki pesnik. Slušaj ovu pesmu: Itaka.”

Otvorio sam belu knjižicu, seo na sofu i počeo da čitam:

„Zaželi da dug to bude put
svitanja ljetnih pun
u koja ćeš – kolike li radosti –
ulaziti u luke prvi put viđene.
Pred feničanskim zastani tezgama
i snabdij se finim stvarčicama:
sedefom, koraljom, ambrom, slonovačom;
uzmi svakovrsnih razbludnih mirisa,
što više upravo raskošnih mirisa.
Pođi u mnoge gradove misirske
da učiš, i da poučiš se kod mudraca njihovih.

I na umu uvijek Itaku zadrži.
Stići na nju tvoja je sudbina.
Al' nipošto ne žuri na tom putu.
Bolje neka mnogo godina potraje”

Margerita mi uze knjigu iz ruke. Označila je prstom mesto u knjizi, pogledala korice – bile su bez ilustracija, a na njima se nalazila samo jedna pesma – prešla prstima preko glatkog belog kartona i pročitala tekst na poledini. Zatim se vratila pesmi koju sam joj pročitao, a ja sam video kako nečujno pomiče usne.

Na kraju me je ponovo pogledala i hitro poljubila.

„U redu... Možeš da ostaneš na večeri. Operi ruke. Stavi ploču i postavi sto. Tim redom.”

Oprao sam ruke. Pustio Trejsi Čepmen. Postavio sam sto i nasuo sebi čašu vina. I dalje sam imao želju za cigaretom, ali, bar što se tiče tog dana, najteži trenutak je prošao.

3.

Posle večere, oboje smo imali želju da izađemo. Odlučili smo da odemo u lokal koji je bio otvoren pre nekih par meseci. Bila je to jedna stara obnovljena industrijska zgrada gde si mogao jesti, piti, uzeti knjigu, novine ili neku društvenu igru. Pre svega, tu se nalazila jedna malena bioskopska sala gde su, počev od ponoći pa sve do svitanja, prikazivali stare filmove, jedan za drugim.

* Konstantin Kavafi, „Itaka”, iz zbirke „Grad”, prevod Slobodan Blagojević, „Glas” Banjaluka 1980.

Mogao si da tamo odeš u bilo koje doba noći i uvek je bilo sveta. Ličilo je na neku vrstu isturenog položaja za odbranu od banalnosti uobičajenog dnevnog ritma. Dan/rad/budnost/ljudi. Noć/kuća/odmor/samoća.

Pre svega, bioskop je bio izvanredno lep. To je bio moj ideal bioskopa.

Imao je pedesetak mesta, posetioci su mogli da razgovaraju, da ustaju, da piju. Ponekad, između dva filma, služili su špagete ili, pred svitanje, belu kafu u velikim šoljama bez ručki i kroasane sa nutelom.

Narednog jutra nisam imao ročište i zato sam mogao da se malo opustim. Margerita je svoje radno vreme sama određivala, pa smo se obukli i izašli dobro raspoloženi.

Lokal se zvao *Prekomorski depoi*. Tamo smo stigli malo posle jedanaest i, kao i obično, bilo je gostiju, iako je bila sredina radne nedelje. Mnoge od onih koji su sedeli za stolovima poznavao sam iz viđenja. Bili su to manje-više ljudi koji su se mogli videti u izvesnim lokalima, na izvesnim koncertima i na izvesnim zabavama. Manje-više ljudi kao što sam bio i sâm.

Ja sam nastojao da ostavim utisak rezervisanosti i autoironije kad je reč o izlascima na takva mesta, manje ili više levičarska, manje ili više intelektualna, gde su dolazili ljudi manje ili više bez novčanih problema, uglavnom stariji od trideset i mlađi od pedeset godina (u stvari, grešim, poneko je imao i više od pedeset), ali sam nastavljao da ih posećujem. Kao i svi ostali.

Te noći prvi film na programu bio je *Kuća igara*. Jedan od mojih deset omiljenih filmova. Jedna neobična noćna priča o halucinacijama, psihijatrima i varalicama.

Bilo je ostalo još najmanje četrdeset pet minuta do početka filma. Margerita je videla dve prijateljice za stolom, otišla do njih da ih pozdravi, a one su nas pozvale da im se pridružimo. Margeritine prijateljice su bile u vezi i obe su se zvale Đovana. Kao da to nije bilo dovoljno, još su i ličile. Obe su bile obučene na muškobanjast način, a tako su se i kretale, do te mere da sam se zapitao ko u tom paru ima koju ulogu – ako je toga uopšte bilo. Trenirale su u istoj sali za borilačke veštine u koju je išla i Margerita.

„Ostajete li na filmu?“, upitala je Margerita.

„Ne, ne verujem. Đovana sutra mora rano da ustane“, reče Đovana.

„Tako je, samo da završimo ovaj rum i idemo da spavamo“, dodade Đovana.

Poprilično su me ignorisale. Hoću da kažem: obe su bile okrenute ka Margeriti, razgovarale su samo s njom i kunem se da je nisu gledale nevinim pogledom.

U nekom trenutku Đovana upita Margeritu da li je odlučila da se zajedno s njima upiše na kurs padobranstva.

Kakav kurs padobranstva?

„Još uvek razmišljam. Baš bih volela. To je nešto što želim da probam već dugo godina. Jedino što nisam sigurna da li imam vremena.“

Uspeo sam da se uvučem u njihov razgovor.

„Izvini, kakav kurs padobranstva?”

„A da, prijatelj dve Đovane radi kao instruktor padobranstva. Još nekad ranije ih je zvao da pohađaju kurs kako bi, jelte, dobile padobranski sertifikat. One su me pozvale da se priključim.”

Pozvale su te jer žele da te kresnu. Lezbijski sertifikat, to je ono što žele da dobiješ. Upravo to: sertifikat leteće lezbijke.

Naravno, nisam joj to rekao. Mi muškarci levičari ne govorimo te stvari. Najviše što možemo jeste da tako nešto pomislimo. A dve Đovane su izgledale kao da su bile u stanju da mi otkinu muda i da se njima igraju kao na fliperu i za mnogo manje od toga.

Nastavio sam da ćutim, dok su one razgovarale o kursu padobranstva. O tome kako bi to bilo uzbudljivo, o tome kako zapravo nije potrebno mnogo vremena – dva sata nedeljno, za teoriju i fizičku pripremu – te o tome da se sertifikat o položenoj padobranskoj obuci dobija posle samo tri skoka.

Došlo mi je da se kiselo našalim kako jedna uspešna i mlada gradska žena na početku novog milenijuma stvarno ne može da živi bez padobranskog sertifikata. I, naravno, bila je prava sreća da se posle samo tri skoka mogla dobiti ta dozvola. Kažem vam, ljudi, posle *samo tri skoka*.

Zadržao sam jezik za zubima i dobro je da sam to uradio. Jedan od mojih najskrivenijih i strogo zabranjenih snova bio je upravo taj da skupim hrabrost i da se bacim iz aviona, u bezdan, u prazninu, bez straha. Bio je to san koji nikad nikome nisam imao hrabrosti da otkrijem i koji, vrlo dobro sam to znao, posle četrdesete neću nikad imati smelosti da ostvarim.

Taj san je ponirao u moje najdublje strahove, moju dečju maštu i bio je tu da me podseti na vreme koje je prolazilo. I na sve druge stvari, velike i male, koje sam želeo da ostvarim i za koje nikad nisam našao hrabrosti. Koje se nikad ne bih usudio da uradim.

Uspele su da je ubede da može da nađe vremena za taj kurs. Dogovorile su se da se vide dva dana kasnije u sedištu Udruženja sportskog padobranstva, gde će se sve tri zajedno upisati, sa popustom, zahvaljujući prijatelju dve Đovane.

„Ja odoh da pogledam film. Počinje za dva-tri minuta. Ali ti slobodno ostani da razgovaraš sa prijateljicama”, rekoš učtivo.

„Ne, ne. Krećem i ja. One upravo odlaze.”

Dve Đovane klimnuše glavama. Jedna od njih pokretom pravog muškarčine ispi ono što joj je ostalo u čaši. Pozdravile su nas – zapravo, pozdravile su Margeritu – i otišle.

Nas dvoje smo ušli u malu bioskopsku salu kad su svetla već bila ugašena, a film počinjao. Pre nego što sam se predao nadrealnim noćnim atmosferama Dejvida Memeta, pomislio sam samo na čas koliko bih voleo da mogu da se bacim u prazninu iz aviona ili s neke velike visine.

U prazninu. Bez straha.

4.

„Advokate, želite li znati odakle mi ovaj novac?”

Nisam želeo da znam odakle novac gospodinu Abreši Filipu, koga su zvali Crni Pupučo. On je

bio moj stari klijent i bavio se krađama i prevarama osiguravajućih kuća, iako bi, prilikom ispitivanja na suđenju, govorio da je zidar.

Narednog dana imali smo ročište u Apelacionom sudu. Zbog zločinačkog uduživanja i prevare, pa je došao da mi plati, tako da nisam želeo da znam odakle mu novac koji se spremao da mi da. On mi to svejedno reče:

„Dobio sam trojku na lutriji u Bariju. Prvi put u životu.”

Složio je čudan izraz lica, Crni Pupučo. Rekoh sebi da liči na nekog ko je čitavog života krao i sad je bio u neverici da je nešto osvojio. Rekoh sebi i da je on, kao i mnogi drugi, bio lopov i varalica jer mu se u životu nisu pružile druge prilike. Rekoh sebi da se sve više pretvaram u budalu i da nepovratno klijim u patetiku, pa sam pozvao Mariju Terezu i dao joj novac koji je on ostavio na stolu, a potom smo Pupučo i ja razgovarali o onome što će se dešavati narednog dana.

Imali smo dve mogućnosti, rekoh mu. Prva je bila da se podnese žalba. Prvostepenom presudom dobio je četiri godine, što je malo, pomislih, za sve prevare koje je počinio. Mogao sam da pokušam da izdejtstvujem da ga oslobode, ali u slučaju da potvrde presudu, vrlo brzo bi se ponovo našao u zatvoru. Druga mogućnost bila je da se nagodi sa zamenikom vrhovnog javnog tužioca. Po pravilu, zamenici vrhovnih javnih tužilaca, ali i sudije Apelacionog suda, vole nagodbe. Sve se odradi veoma brzo. Ročište se završi sredinom jutra i svako može da ode s milim bogom kući ili gde već hoće.

Istini za volju, i advokati vole nagodbe u Apelacionom sudu jer se sve brzo završi i svako može da ode s mirom u kancelariju ili gde već hoće. To, međutim, nisam rekao Pupuću.

„A koliko ću da dobijem ako se nagodimo?”

„Vidi, verujem da možemo da zaključimo nagodbu kaznom od dve i po godine. Neće biti lako, jer je javno tužilaštvo nepopustljivo, ali možemo da probamo.”

Lagao sam. Poznao sam zamenika javnog tužioca koji je trebalo da dođe na ročište narednog dana. Bio je spreman da se nagodi i na kaznu od dva meseca, samo da što pre ode odatle i da ne mrdne prstom. Nije bio, da se tako izrazim, veliki radnik. Ali to nisam mogao da kažem Crnom Pupuću ili ljudima sličnim njemu.

U slučajevima kao što je ovaj, raspored koraka bio je sledeći: da se kaže da je Javno tužilaštvo nepopustljivo, da se kaže da bih mogao da pokušam sa sudskom nagodbom, ali da to nije ni lako ni zagaranovano. Da se iznese pretpostavka sudske nagodbe na kaznu koja je bila nesumnjivo viša od one koju sam mislio da mogu da postignem. Da se nagodba zaključiči na kaznu koju sam od samog početka predvideo. Da se potvrdi moja reputacija pouzdanog i sposobnog advokata, te da se naplati ostatak honorara.

„Dve i po godine? Vredi li da idemo na zaključivanje nagodbe, zastupniče? Isto nam je i ako budemo išli na suđenje.”

„Naravno, možemo da pokušamo”, rekoh mirnim, nepristrasnim tonom. „Ali ako ti potvrde četiri godine, vraćaš se u zatvor. To moraš da znaš.”

Profesionalna pauza. Zatim nastavih.

„Za kazne do tri godine postoji i alternativna mera društveno-korisnog rada. Eto, pa ti vidi.”

Sad je bio njegov red za pauzu.

„U redu, advokate, ali vidite da mi sredite manje od dve i po godine. Pa nisam nikog ubio. Izvršio sam dve ili tri prevare.”

Pomislio sam da je, sve u svemu, izvršio bar dve stotine prevara, iako su karabinijeri otkrili tek petnaestak. Bio je i član kriminalnog udruženja koje se bavilo prevarama u industrijskim razmerama. A imao je i podebeo krivični dosije, krcat, kako se to stručno kaže, ranijim osudama. Učini mi se da nije baš trenutak da se upuštam u nijanse sa gospodinom Abrešom Filipom.

„Bravo, Pupučo. Ti sad potpiši specijalno punomoćje i sutra nemoj ni dolaziti na ročište.” Na taj način, pomislih, neću biti prinuđen da pravim scene i odmah ćemo završiti stvar sa javnim tužiocem.

„U redu, zastupniče, ali molim vas. Da pokušamo da dobijem što je manje moguće.”

„Pupučo, nemoj da brineš. A sutra dođi u kancelariju, taman da ti kažem kako je prošlo. I uzmi fakturu kad budeš prolazio pored sekretarice.”

On se već podigao na noge, ali je ostao da stoji ispred stola.

„Advokate?”

„Reci.”

„A zašto izdajete fakturu? Jer posle morate da platite porez na taj iznos. Vredi li to? Ja se sećam, kada sam na početku dolazio kod vas, da vi niste izdavali fakture.”

Pogledao sam ga iz svoje stolice, odozdo nagore. To je bilo tačno. Dugi niz godina najveći deo novca koji sam zarađivao bio je na crno. Ali onda su se mnoge stvari u mom životu promenile i počeo sam toga da se stidim. Nije da sam jasno promislio na tu temu. Jednostavno sam se postideo što se bavim utajom poreza pa sam od tada – skoro uvek prema sopstvenoj proceni koliko bi bilo pošteno uplatiti u državnu blagajnu, da ispunim svoju dužnost – izdavao fakture i izdvajao gomilu novca na porez. Bio sam jedan od četiri ili pet najbogatijih advokata u Bariju. Bar kad je reč o prijavi prihoda.

No, to nisam mogao da ispričam gospodinu Abreši Filipu, poznatijem kao Crni Pupučo. Ne bi on to razumeo. Štaviše, pomislio bi da sam pomalo lud i promenio bi advokata. A to nisam želeo. Bio je dobar klijent, sve u svemu valjan čovek i plaćao je na vreme. Ponekad čak i novcem koji nije poticao od krivičnih dela.

„Finasijska policija, Pupučo, finasijska policija. U poslednje vreme nama advokatima dišu za vrat. Moramo da budemo na oprezu. Prave sačekuše blizu advokatskih kancelarija, vide kad klijent izlazi i kontrolišu da li mu je izdata faktura. Ako je nema, ulaze u kancelariju i počinju da proveravaju. I tada stajemo s poslom. Radije se ne bih izlagao riziku.”

Pupuču kao da je malo laknulo. U njegovim očima bio sam pomalo kukavica, ali sve u svemu, plaćao sam porez samo da bih izbegao veće nevolje. On lično to ne bi radio, ali je mogao da razume.